

Apocrypha XLI — M.M. Walters

H. Ohlhoff

In een van die ander gedigte uit die bundel *Apocrypha* het die spreker die volgende te sê: “Ek moet nog skoor-skoor deur dié groen land loop/voordat die Sanhedrin my swaard vir silwerlinge koop. /Eers soos Juvenalis in elke sweer wat swel,/steek met elke parabel wat ek vertel ...” (Apocrypha XLIX’). In “Op ’n kroegbesoek in Potchefstroom” uit ’n latere Walters-bundel, naamlik *Saturae*, lees ’n mens weer: “Ek draai my pen oop in my sak,/ouder gewoonte/moet ek die draak steek en kasty/as dit droef en donker word in my”. Hierdie aanhalings suggereer dat Walters hom toespits op die satiriese vers. Oor die doelstellings en metodes van hierdie tipe letterkunde maak P. Murray die volgende insiggewende opmerkings: “Its chief aim is to diminish the status of its subject in the eyes of its readers. The satirist does this by arousing ridicule, amusement, contempt, hatred, anger, scorn, disgust or other hostile emotions. Many satirists, though by no means all, have proposed more lofty aims for themselves: the amendment of vices and the reformation of manners, for example. Whatever the aim, the classic targets of satire are folly and vice, and its field of operation is human society. The satirist is more fully conscious than most people of the contrast between the way things are and the way they ought to be; he exploits the differences that exist between appearance and reality, between what people officially stand for and how they behave, between words and deeds” (*Literary criticism*, bl. 138).

In “Apocrypha XLI” is die situasie ’n bruilofsfees van Afrikaanssprekendes (vergelyk “hy lyk vir my so baie/na tant koek se hoenderhaan” en ’n naam soos “Herklaas”). Hierdie bruilof word egter nie bloot objektief waargeneem en geteken nie. ’n Mens vind verskillende aanduidings dat die gediggegewens teen ’n bepaalde agtergrond gelees en beoordeel moet word. Die eerste aanduiding hiervan kry ’n mens reeds in die aanhaling uit Matteus: “En hij zeide tot hem: Vriend! hoe zijt gij hier ingekomen, geen bruilofskleed aanhebbende?” Hierin lê reeds die suggestie van iets wat anders is as wat dit behoort te wees, van iemand wat met die verkeerde gesindheid na die bruilof gekom het (vergelyk die *Bybel met verklarende aantekeninge* by hierdie vers: “Daar sien hy iemand wat nie ’n bruilofskleed aan het nie, iemand wat wel vir die genot van die fees inwillig, maar nie die koning eer en ag nie”).

In die eerste vers van die gedig kry ’n mens die tweede aanduiding: “Ek was ook op die bruilof te Kana”. Hiermee word die gebeurtenis opgeroep waarvan Johannes 2:1-12 vertel: die wonderwerk van Jesus toe hy op ’n bruilof te Kana water in wyn verander het. In vers elf maak Johannes dan dié opmerking: “Hierdie eerste wonderteken het Jesus in Kana in Galilea gedoen. Hy het daardeur sy heerlikheid laat blyk, en sy dissipels het tot geloof in Hom gekom”. Verderaan in die gedig word ook na Christus verwys („die Christus/wat vir almal as voorbeeld dien”) en word die eerste gedeelte van Ps. 119:9 aangehaal.

As 'n mens nagaan hoe hierdie verskillende elemente in die gedig uitgewerk word, dan word die ironiese-satiriese kontras tussen "the way things are and the way they ought to be" mettertyd duidelik. Sonder om hoegenaamd volledig te probeer werk, wil ek op 'n paar sake wys. Sover 'n mens uit die gediggegewens kan agterkom, het al die gaste wel bruilofsklere aan. Dit word gesuggereer deur die woord "die spierwit gestyseldes/ry op ry gedek/volgens belangrikheid". Meteen is daar egter ook die suggestie van kunsmatigheid, ongemak en 'n "te veel". Daardeur word die gaste trouens op een vlak met die rangskikkings gestel: „Ek was ook op die bruilof te Kana,/onder die *hangende tuine* -/rangskikkings van proteas/ en *versilwerde* lukwartblare". Mettertyd raak die "gestyseldes" egter "los", sing hulle van tant Koek se hoenderhaan, neem hulle deel aan die "oproerige geraas/van bottels wat begin leeg raak" en begin hulle ook weer die "feeling" kry. Met bruilofsklere en al is hulle ook maar net "vir die genot van die fees" daar. Hierdie saak kry egter 'n nog wranger smaak as 'n mens die slotreëls van die gedig lees: "en die spierwit reinheid/van 'n bruidsgewaad wat sleep/oor 'n bemorste vloer". Waar reinheid primêr 'n menslike attribuut is, suggereer dit ook iets van die bruid en nie net van haar "bruilofskleed" nie. Daardeur kry die "bemorste vloer" ook iets van 'n simboliese waarde, gaan dit om die omgewing waarbinne die bruid haar bevind.

Teenoor hierdie geïmpliseerde onreinheid staan dan ook die heerlikheid van Christus by die Kanabruilof. Daarvan bly hier niks oor nie, slegs "*clichés* oor die Christus/wat vir almal as voorbeeld dien". Die leegheid van die woorde oor Christus word geïllustreer deurdat dit geplaas word tussen die "mislike misplaasde grap" en die suggestie van dronkenskap. Ook van satirikus Walters geld dus dat "he exploits the differences that exist between appearance and reality, between what people officially stand for and how they behave, between words and deeds". Die vermenging, die in-een-asem-noem van die verhewene en die byna platvloerse, waardeur eersgenoemde as't ware tot niet gemaak word, gebruik Walters ook ten opsigte van die bewoë woorde en die knop in die keel naas tant Koek se hoenderhaan, en van die suiwerheid van die jongeling se pad naas die bottels, die hoor-hoors en die "hy's 'n lekker kêrel". Opvallend is hier dat die kern van die Bybelse aanhaling ("deur dit te hou na u woord) nie voorkom nie — weer 'n suggestie dat die godsdiens by die bruilofsgaste leë woorde geword het.

Moontlik die wrangste woorde in hierdie satire is "want dis *mos* bruilof", met ander woorde, *alles* wat hier gebeur, *alles* wat gesê en gedoen word hoort immers by 'n Afrikanerbruilof, het al inherent daaraan geword. Die gees van Kana is volgens die spreker daarmee heen; juis 'n bruilof word regverdig vir elke vorm van uitspatigheid.